

PROGRAM JAVNE SLUŽBE V SADJARSTVU 2019 – ZAGOTAVLJANJE IZHODIŠČNEGA RAZMNOŽEVALNEGA MATERIALA PEČKARJEV, KOŠČIČARJEV, KAKIJA IN LUPINARJEV

1. PEČKARJI

Dolgoročni cilji:

- zagotavljanje certificiranega razmnoževalnega materiala tržno zanimivih sort sadnih rastlin in za pridelavo CAC materiala lokalnih sort sadnih rastlin;
- vzdrževanje obstoječih matičnih nasadov za pridelavo uradno potrjenega razmnoževalnega materiala sadnih rastlin;
- vzdrževanje matičnih nasadov za pridelavo CAC materiala (cepičev) lokalnih sort.

Kazalniki zagotavljanja izhodiščnega razmnoževalnega materiala sadnih rastlin:

- število dreves v matičnem nasadu kategorije certificiran material;
- število dreves v matičnem nasadu kategorije CAC material;
- število pridelanega certificiranega in CAC materiala sadnih rastlin – jablan.

Metode dela:

Za drevesničarstvo potrebujemo kakovosten izhodiščni material tržno zanimivih sort pečkatega sadja, ki omogoča pridelavo uradno pregledanega in potrjenega razmnoževalnega materiala in sadik ter nadzorovan promet v skladu s predpisi o trženju razmnoževalnega materiala in sadik sadnih rastlin (Zakon o zdravstvenem varstvu rastlin (ZZVR-1-NPB8), Pravilnik o trženju razmnoževalnega materiala in sadik sadnih rastlin, namenjenih za pridelavo sadja (Uradni list RS, št. 67/16)).

V zadnjih dvajsetih letih je bilo delo usmerjeno zlasti v pridobivanje matičnih dreves za pridelavo uradno potrjenih (certificiranih) cepičev in podlag pečkarjev v matičnih nasadih. Glavni namen naloge je bila oskrba drevesničarjev s kakovostnim izhodiščnim razmnoževalnim materialom visoke genetske in zdravstvene vrednosti. Certificiran material je razmnoževalni material, ki je bil pridelan na vegetativen način iz osnovnega ali izvornega materiala ali, v primeru podlag, iz certificiranega semena, pridobljenega od osnovnega ali certificiranega materiala podlag, ki je namenjen pridelavi sadik. Sadike morajo izpolnjevati zahteve za certificiran material, ki so določene s Pravilnikom o trženju razmnoževalnega materiala sadnih rastlin in so podvržene uradnim pregledom za izpolnjevanje zahtev. Material kategorije Conformitas Agraria Communitatis (v nadaljnjem besedilu: CAC material) predstavlja razmnoževalni material in sadike, ki so sortno pristni in sortno čisti, so namenjeni pridelavi razmnoževalnega materiala, sadik ali sadja, in izpolnjujejo zahteve za CAC material, določene s pravilnikom za posamezni rod ali vrsto.

Naloga zagotavljanja izhodiščnega razmnoževalnega materiala sadnih rastlin obsega vzdrževanje obstoječih matičnih nasadov sadnih rastlin in pridelava izhodiščnega razmnoževalnega materiala (cepiči, potaknjenci, koreninski izrastki, seme za podlago) tržno zanimivih sort in lokalnih sort.

Letni cilji in kazalniki za doseganje letnih ciljev

Letni cilji	Kazalniki za doseganje letnih ciljev
<ul style="list-style-type: none"> vzpostavitev matičnega nasada starejših, že uveljavljenih sort pečkarjev, za pridelavo kakovostnega in sortno pristnega razmnoževalnega materiala (cepičev) kategorije CAC material; dosaditev matičnih rastlin kategorije certificiran material z namenom dopolnitve obstoječega matičnega nasada z novimi sortami; zagotavljanje certificiranih cepičev odbranih sort jablan in hrušk z glavino najbolj iskanih sort jablan in hrušk za tržno pridelavo; zagotavljanje CAC materiala (cepičev) lokalnih sort jablan in hrušk. 	<ul style="list-style-type: none"> vzdrževanje obstoječega matičnega nasada certificiranega materiala jablan in število matičnih rastlin; 1235 matičnih dreves vzdrževanje matičnih nasadov CAC materiala jablan in število matičnih rastlin; 296 matičnih dreves v letu 2019 pridelati do 150.000 cepičev jablan certificiranega materiala v letu 2019 pridelati do 50.000 cepičev jablan CAC materiala prodati domačim drevesničarjem do 50.000 cepičev jablan kategorije certificirani material prodati domačim drevesničarjem do 10.000 cepičev jablan kategorije CAC material viške izhodiščnega materiala ponuditi na tujih trgih
- prenos znanja in izkušenj	- napisano letno poročilo

LOKACIJA, LETO SAJENJA, OBDOBJE, GERK PID, POVRŠINA	SORTE oz. PODLAGE, ŠTEVILO
Lokacija: sadjarski center Maribor Leto sajenja: 2004 Obdobje naloge: od 2004 naprej Izvajalec: Sadjarski center Maribor GERK: 4127256 Površina: 0,79 ha Ime lokacije: Selo	Sorta Idared , Zlati delišes Reinders, Jonagold Decosta, Boskop S.H.,Ecolette,Delcorf, Granny smith Skupaj: 1.235 matičnih dreves

LOKACIJA, LETO SAJENJA, OBDOBJE, GERK PID, POVRŠINA	SORTE oz. PODLAGE , ŠTEVILO
Lokacija: sadjarski center Maribor Leto sajenja: 2004 Obdobje naloge: od 2004 naprej Izvajalec: Sadjarski center Maribor GERK: 4109880 Površina: 0,33 ha Ime lokacije: Gačnik	Sorta produkta, delorina, gold rush, enterprise,carjevič, mošancelj, šampanjska reneta, krivopecelj, grafenštajnc, bobovec, Beličnik, kanadka, ananasova reneta, jonatan, elstar, profesor sprenger, braeburn. Skupaj 296 matičnih dreves

2. KOŠČIČARJI IN KAKI

Dolgoročni cilji:

- zagotavljanje CAC materiala (cepičev) sort breskev, nektarin, sliv in marelic iz matičnega nasada v mrežniku ter CAC materiala (cepičev) sort češenj, višenj in kakija iz matičnega nasada;
- zagotavljanje certificiranih cepičev odbranih sort breskev, nektarin, sliv in marelic iz matičnega nasada v mrežniku.

Kazalniki za doseganje dolgoročnih ciljev:

- število CAC materiala (cepičev) sort breskev, nektarin, sliv in marelic v mrežniku in CAC materiala (cepičev) sort češenj, višenj in kakija iz matičnega nasada na prostem; – število certificiranih cepičev sort breskev, nektarin, sliv in marelic v mrežniku;
- število na novo posajenih matičnih dreves v že obstoječe matične nasade
- dopolnjevanje matičnih nasadov z novimi sortami koščičarjev in kakija.

Vsebina in obseg naloge:

Namen naloge je zagotoviti kakovostni izhodiščni material (cepiče) koščičarjev in kakija tako standardne CAC kategorije kot tudi certificiranega izhodiščnega materiala (cepiči). Ker je pri koščičarjih (breskve, nektarine, češnje, višnje, marelice, slive) pestrost sort in podlag velika že v okviru ene sadne vrste, je naloga namenjena pridobivanju cepičev tistih sort, ki so najbolj iskane oz. predstavljajo glavnino povpraševanja. Nadaljnja strategija pridelave cepičev koščičarjev (breskev, nektarin, sliv, marelic) je pridelava cepičev v prostoru, zaščitenem s protiinsektno mrežo, ker so že vrsto let prisotni problemi s škodljivimi organizmi (virus PPV-šarka, fitoplazma ESFY-leptonekroza koščičarjev). Mreža preprečuje vektorjem (prenašalcem bolezni) dostop do matičnih rastlin. Iz tega razloga smo v letu 2007 v Biljah postavili mrežnik I, ki mu je v letu 2012 sledil še mrežnik II. Cepiče češnje, višnje in kakija lahko brez večjih zdravstvenih tveganj pridelujemo v matičnih nasadih na prostem.

V letu 2019, pa tudi sicer v prihodnje načrtujemo okrepljeno sodelovanje z Oddelkom za varstvo rastlin na KGZS – Zavod GO. Letno količino prodanih cepičev za leto 2019 ocenjujemo na 70.000 očes. V letu 2019 bomo dosadili matični nasad češenj s 15 drevesi sort, pri katerih ponudba presega povpraševanje. Nekaj dreves bo letos prvič rodilo in bodo na novo potrjena.

Metode dela:

Zagotavljanje izhodiščnega razmnoževalnega materiala koščičarjev in kakija (pridelava materiala) se izvaja po znanih metodah dela ob upoštevanju Zakona o zdravstvenem varstvu rastlin (Uradni list RS, št. 45/2001, 45/2004-ZdZPKG, 86/2004, 61/2006-ZDru-1, 40/2007, 62/2007-ZZVR-1-UPB2, 36/2010 in 40/14 - ZIN-B), Pravilnika o ukrepih za preprečevanje širjenja in zatiranje šarke, ki jo povzroča virus Plum pox virus (Uradni list RS, št. 50/14) in Pravilnika o ukrepih za preprečevanje širjenja in zatiranje fitoplazme European Stonefruit Yellows (Uradni list RS, št. 140/04, 74/06, 21/07 in 83/09).

Letni cilji in kazalniki za doseganje letnih ciljev

Letni cilji	Kazalniki za doseganje letnih ciljev
Oskrba (zaščita, gnojenje, rez, namakanje,...) obstoječih certificiranih matičnih dreves v mrežniku I; Oskrba matičnih dreves CAC kategorije v mrežniku II in na prostem	- število vzdrževanih matičnih dreves CAC kategorije v matičnih nasadih (281) - število vzdrževanih matičnih dreves (certificiranih, mrežnik I) v matičnih nasadih (71)
Dosaditev matičnega nasada CAC kategorije	- število dosajenih matičnih dreves CAC kategorije (15)
Zagotavljanje certificiranih cepičev iz mrežnika I; Zagotavljanje CAC cepičev iz mrežnika II in iz matičnih nasadov na prostem	- število v mrežniku I pridelanih certificiranih cepičev (od 22.000 do 25.000) - število pridelanih cepičev CAC kategorije iz matičnih nasadov v mrežniku II in na prostem v Biljah (od 45.000 do 50.000)

LOKACIJA, LETO SAJENJA, OBDOBJE, GERK PID, POVRŠINA	SORTE oz. PODLAGE , ŠTEVILO
Lokacija: Bilje Leto sajenja: 1984, 2011, 2013 Obdobje naloge: 1984-2024 Izvajalec: KGZS- Zavod GO, SC Bilje GERK PID: 4147470 Površina: 0,7 ha Ime lokacije: Bilje	Matični nasad češenj, višenj in kakija – standardni (CAC) material Skupaj: 35 sort, 209 potrjenih dreves
Lokacija: Bilje Leto sajenja: 2007 in 2008 Obdobje naloge: 2007-2024 Izvajalec: KGZS- Zavod GO, SC Bilje GERK PID: 4444985 Površina: 500 m ² Ime lokacije: Bilje	Mrežnik I – certificiran izhodiščni material Skupaj: 12 sort, 71 potrjenih dreves
Lokacija: Bilje Leto sajenja: 2012 Obdobje naloge: 2012-2024 Izvajalec: KGZS- Zavod GO, SC Bilje GERK PID: 4938766 Površina: 500 m ² Ime lokacije: matični nasad - mrežnik II.	Mrežnik II – standardni (CAC) izhodiščni material Skupaj: 27 sort, 72 potrjenih dreves

3. LUPINARJI

Dolgoročni cilji in dolgoročni kazalniki:

- Zagotavljanje CAC razmnoževalnega materiala slovenskih sort oreha, kostanja in leske
- Vzpostavitev novih in vzdrževanje obstoječih matičnih nasadov za pridelavo uradno potrjenega razmnoževalnega materiala (cepičev, potaknjencev, koreninskih izrastkov) slovenskih sort lupinarjev

Vsebina in obseg naloge:

Zagotavljanje izhodiščnega razmnoževalnega materiala lupinarjev je nadaljevanje selekcije avtohtonih populacij oreha, kostanja in leske. Seleksijsko delo se zaključi z izborom najboljših osebkov, ki se jih predlaga v postopek priznavanja novih sort. Obenem se izbrani material tudi razmnoži in posadi v matični nasad, kjer se v nadaljevanju izvaja klonska selekcija z namenom potrditve matičnih rastlin za rez cepičev oziroma potaknjencev in koreninskih izrastkov za vzgojo sadik. V obstoječih matičnih nasadih pa se izvaja vzdrževalna selekcija, ki zagotavlja genetsko in zdravstveno neoporečne izvorne matične rastline za nadaljnje razmnoževanje in pridelavo kakovostnih sadik ter nadzorovano uvajanje novih domačih sort v redno pridelavo. Doslej imamo v matičnih nasadih posajenih 57 dreves slovenskih sort oreha Elit, Petovio, Haloze, Rače-866, MB-24, Sava in Krka ter 4 drevesa preselekcioniranih genotipov kostanja Kozjak in Avbar.

Metode dela:

Obstoječe matične rastline bomo vzdrževali po načelu dobre kmetijske prakse (gnojenje, redna rez in varstvo pred boleznimi). Pri 37 drevesih, ki so bila posajena pred letom 2010, bomo izvajali klonsko selekcijo. Trajala bo tri leta in bo vključevala fenološka opazovanja in ocene zdravstvenega stanja. Mlajše matične nasade bomo dopolnjevali z novimi sortami.

Letni cilji	Kazalniki za doseganje letnih ciljev
Matični-oreh, Matični-leska-kostanj-oreh <ul style="list-style-type: none"> • Spremljanje fenoloških faz (brstenje, odpad istov), • Ocena odpornosti na orehovo črno pegavost in orehovo rjavo pegavost • Beleženje prisotnosti kostanjevega raka in napadenosti s kostanjevo šiškario	Zabeležene fenofaze pri 58 drevesih oreha in 4 drevesih kostanja Ovrednotena odpornost na gospodarsko pomembne bolezni 58 matičnih dreves oreha Zabeležena prisotnosti kostanjevega raka in stopnja napadenosti s kostanjevo šiškario 5 matičnih dreves kostanja

LOKACIJA, LETO SAJENJA, OBDOBJE, GERK PID, POVRŠINA	SORTE oz. PODLAGE, ŠTEVILO
Lokacija: Maribor Leto sajenja: 1968-2010-2017 Obdobje naloge: stalna Izvajalec: KIS Podizvajalec: BF GERK PID: 5690160, 5690162 Površina: 0,06 ha + 0,45 ha Ime lokacije: Matični-oreh, Matični-leska-kostanj-oreh	Oreh: sorte Elit, Petovio, Haloze, Rače-866, MB-24, Sava, Krka, Rubina Skupaj: 58 dreves Kostanj: selekciji Kozjak in Avbar Skupaj: 5 dreves